

XI/1, Kraków 1968. Posljednji sastanak na međunarodnom planu održan je u Pragu prilikom održavanja VI međunarodnog slavističkog kongresa, gdje su se čuli izvještaji iz kojih se vidi da stvar nije mnogo napredovala.

Sada međutim postoje nade da rad na Rječniku krene u jugoslavenskim okvirima. Naime na zahtjev nučnih ustanova iz četiriju republika Savezni fond za financiranje naučnih djelatnosti raspisao je u mjesecu travnju g. 1968. natječaj za izradu *Rječnika općoslavenskog (crkvenoslavenskog) književnog jezika — jugoslavenski udio*. Na taj su se natječaj zajednički prijavile četiri institucije, i to: Staroslavenski institut u Zagrebu, Institut za srpskohrvatski jezik u Beogradu, Institut za makedonski jezik u Skoplju i Komisija za lingvistička ispitivanja pri Akademiji nauka BiH u Sarajevu. Navedene institucije na čelu sa Staroslavenskim institutom uz prijavu na natječaj podnijele su i nacrt plana rada i financiranja, i to za četiri radna centra. Pošto je prijavu prihvatila Komisija za humanističke nauke pri Saveznom fondu, zatim Odbor za društvene nauke i napokon Upravni odbor Fonda na svojoj sjednici 11. XII 1968, Fond je sa spomenutim ustanovama potpisao ugovor o izradi Rječnika na četiri godine. Ustanove su u svojem planu predvidjele, naravno, dugoročniji ugovor, ali se takav zbog postojećih propisa nije mogao potpisati. Stoga će se morati naknadno sklopiti novi ugovor. Nadamo se da je time pripremanje crkvenoslavenskog rječnika u Jugoslaviji konačno stavljeno na pravi kolosijek i da će dovesti do cilja.

SIMPOZIJ »1100-GODIŠNINA OD SMRTTA NA KIRIL SOLUNSKI«

Skopje - Štip, 23—25. svibnja 1969. g.

Makedonska akademija nauka i umjetnosti, organizator simpozija »1100-godišnica od smrtta na Kiril Solunski«, nije mogla za svoj prvi veći zadatak izabrati sretniju i plodniju temu od svestrane i široko zamišljene obradbe djela i značenja Solunske braće, Konstantina Ćirila

i Metodija. Tisuću i stogodišnjica smrti osnivača slavenskog pisma i književnosti proslavlja se u čitavu svijetu, a posebno među slavenskim narodima, ali za Makedonce ovaj je datum od posebnog interesa, jer su s radom Svete braće vezana ne samo prva kulturna nastojanja u Makedoniji — kao uostalom i u cijelom slavenskom svijetu — nego i zato što se ovom proslavom htjelo naglasiti da makedonski narod može i mora slobodno i samostalno istraživati i vrednovati svoj nacionalni doprinos u ćirilometodskoj misiji i s pravom isticati značenje koje djelo Solunske braće ima za Makedonce.

Pedesetak referata prijavljenih i pročitanih u tri dana, koliko je simpozij trajao, u širokom rasponu raspravlja o prilikama u kojima se rodila i odvijala misija Solunske braće, ispituje njihovo književno i prosvjetno djelo, važnost i značenje koje to djelo ima za slavensku kulturnu i društvenopolitičku povijest.

Simpozij je otvorio predsjednik Makedonske akademije, akademik Blaže Koneski. Svečanom otvaranju simpozija prisustvovali su ugledni predstavnici političkog i vjerskog života SR Makedonije, kao i izaslanici republičkih akademija i sveučilišta.

U pristupnom govoru B. Koneski je naglasio da je Makedonska akademija organizirala ovaj simpozij jer je upravo za makedonsko područje vezano mnogo čimbenika u misiji i radu braće Konstantina Ćirila i Metodija i njihovih učenika, među kojima najistaknutije mjesto zauzima Kliment Ohridski. Makedonski govor devetog stoljeća poslužio je Ćirilu i Metodiju da izgradi prvi književni slavenski jezik, koji se naziva staroslavenskim, a koji se kao jezik upravo rođene nove slavenske kulture rasprostranio u čitavom slavenskom svijetu. Makedonska akademija, rekao je akademik B. Koneski, obratila se mnogim stručnjacima iz svih jugoslavenskih znanstvenih centara s namjerom da se na ovom simpoziju, na jednom zajedničkom nastupu, saopći barem dio rezultata do kojih dolazi cjelokupna jugoslavenska naučna misao u izučavanju djela Konstantina Ćirila i Metodija

kao i to da se na jednom mjestu ukaže na sve one mnogostruke odjeke na koje je djelo Solunske braće naišlo među Slavenima. Da je ta misao bila sretna, dokazuje velik broj učesnika ovoga simpozija, jer su se odazvali stručnjaci slavisti, arheolozi, historičari i historičari umjetnosti.

Učesnike simpozija su zatim pozdravili predstavnici drugih jugoslavenskih akademija: u ime Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti iz Zagreba akademik Marko Kostrenčić, u ime Srpske akademije nauka i umjetnosti akademik Mihailo Stevanović, u ime Slovenske akademije znanosti i umjetnosti akademik Milko Kos, u ime akademije BiH akademik Branislav Đurđev.

Nakon svečanog otvaranja simpozij je počeo s naučnim saopćenjima učesnika. Rad se odvijao u dvije sekcije, međutim referati nisu bili uvijek oštro tematski razgraničeni na lingvističku i šire koncipiranu kulturno-historijsku problematiku, jer su i problemi bili vrlo široko zahvaćeni. Dana je naime riječ vrlo širokom krugu stručnjaka: historičarima, kulturnim historičarima, arheolozima, muzikolozima, lingvistima — svim znanstvenim disciplinama koje mogu osvijetliti pojavu i rad Solunske braće. Organizacija rada je za uzvrat bila tako podešena da su učesnici lako mogli prelaziti iz sekcije u sekciju, jer je svim referatima bilo određeno jednako vrijeme trajanja. Referenti su se ograničili na iznošenje najbitnije problematike, jer će se referati štampati u posebnom zborniku posvećenom ovom naučnom skupu, a koji će izdati Makedonska akademija.

Prvog dana u sekciji A pročitani su ovi referati: *Diplomatskoto značenje na misiite na braćata Kiril i Metodij so osoben osvrt na Moravskata misija* (H. Polenakovik), *O Konstantinu Ćirilu i Metodiju i o počecima slovenske pismenosti* (Đ. Sp. Radojičić), *Makedonija u 9. st.* (S. Antoljak), *Ohridska arhiepiskopija i misija slovenskih apostola na osnovu »Ordo episcoporum u Pariz. gr. 880«* (R. Ljubinković), *Nekoi prašanja okolu pojavata na hristijanstvoto i pismenosta kaj ma-*

kedonskrite Sloveni (B. Ristovski), *Slovensko srednjeveško pismenstvo in ciril-metodijaska tradicija* (J. Pogačnik). U isto vrijeme u sekciji B održani su ovi referati: *Struktura i stil visokog ranga u staromakedonskom književnom jeziku Ćirila i Metodija Solunskih* (M. Pavlović), *Inventar fonema starocrkvenoslavenskoga jezika i matrica njihovog identificiranja* (D. Brozović), *Redakcije staroslovenskog Jevandelja i staroslovenska sinonimika* (O. Nedeljković). Kao gost simpozija L. Matějka, profesor sa sveučilišta Michigan, govorio je o problemu normalizacije staroslavenskog pisma. Nakon završenih predavanja u ovom prijedodnevnom bloku učesnici su išli na izlet u manastir Nerezi i Matku, gdje su sačuvane znamenite freske, koje spadaju među najzrelija umjetnička ostvarenja srednjovjekovnog slikarstva na slavenskom Jugu.

Popodnevni rad u sekciji A odvijao se uglavnom u znaku proučavanja povijesti umjetnosti u rasponu od srednjeg vijeka do 19. i 20. st.: *Odras kulta Ćirila i Metodija u balkanskoj srednjevekovnoj umjetnosti* (M. Ljubinković), *Crkvata sv. Konstantin od s. Svečani* (P. Miljković), *Slovenskite prosvetiteli Kiril i Metodi vo delata na makedonskite ikonopisci od 19. vek* (K. Balabanov), *Odnosot među portretite na Kiril Ohridski i Kliment Rimski vo živopisot od prvata polovina na XIV-ot vek* (C. Gvozdanov). U sekciji B održana su tri referata o povijesti jezika: *Problem crkvenoslavenskog jezika kao književnog jezika kod Srba pre Vuka* (R. Lalić), *Kirilo-metodijaska tradicija u leksici vojvodanske literature druge polovine 17. v.* (H. Kuna), *Turcizmite i religioznata terminologija vo jazikot na Kiril Pejčinovič* (O. Jašar-Nasteva).

Drugi dan simpozija, u subotu 24. svibnja prije podne, održana su u sekciji A ova predavanja: *Nomokanon sv. Mefodija i ego važnost' dlja našego vremena* (S. Trocki — čitao V. Mošin), *Konstantinova (Ćirilova) dela u svetlosti nekih Fotijevih književnih pogleda* (Đ. Trifunović), *Iz problematike slavenskih apokrifa* (B. Grabar), *Utjecaj staroslavenske književnosti na formiranje starog hrvatskog stiha* (M. Fra-

ničević), *Pridones od istraživanja na Bargala — Bregalnica za osvetlavanje na istorijata na Slovenite vo Makedonija* (B. Aleksova), *Disputot na sv. Kiril so trojazičnicite vo Venecija* (B. Boškovski). U isto su vrijeme u sekciji B održani slijedeći referati: *K voprosu o hudožestvennom masterstve v drevnejših slavjanskijh perevodah služebnyh minej* (M. Mulić), *Eninskiot apostol i negoviot odnos kon drugite apostoli* (R. Ugrinova-Skalovska), *Učestvo na grčkiot i latinskiot vo razvojt na staroslovenskata deklinacija* (P. Ilievski), *Odlomak makedonskog rukopisnog oktoiha s kraja 13. i početka 14. veka* (Ž. Mihailović), *Beogradski makedonski oktoih iz sredine 13. veka* (Lj. Štavljanin-Dorđević), *O nekim pitanjima leksikografske obrade južnoslovenskih ćirilskih spomenika srpske redakcije* (D. Bogdanović). Nakon pojedinih referata bile su vrlo žive diskusije. Nakon prvog dijela radnog dana učesnici su išli na izlet u Skopju na Crnu Goru.

Istog dana se popodnevni rad odvijao u dvije sekcije i jednoj podsekciji. U sekciji A pročitani su referati: *Kirilometodievskata tradicija vo dve besedi na Grigor Prličev i vo dva aspekta na negovoto nacionalno samosoznavanje* (V. Ilik-Ilijašević), *Žitja Konstantina Ćirila i Metodija i staroslavenska asketsko-poučna literatura* (J. Bratulić), *Crkvata sv. Georgi vo Gorni Kozjak vo svetlinata na novite istraživanja* (Z. Rasolkoska-Nikolovska), *Slovenečkite filolozi i prašanje za osnovata na staroslovenskiot jazik* (D. Stefanija). U sekciji B održani su ovi referati: *Staroslavenski psaltir* (M. Pantelić), *Grafije ħ i ŷ i dr. u nekim makedonskim rukopisnim spomenicima* (A. Mladenović), *Prišpevek k razboru Ochridskych listů* (Z. Kurzová), *Onomastikata vo Klocoviot zbornik vo sporedba so Mihanovičeviot homilijar* (M. Miovski). U paleografsko-lingvističkoj podsekciji pročitani su referati koji su vezani za novopronađene ili novoproučene rukopise: *Bečkerečki tipik s početka 14. veka* (I. Veselinov), *Srpski lenjingradski parimejnik s početka 13. veka* (B. Stipčević), *Za Savinata kniga* (V. Papanovska), *Listovite na Undolski* (V.

Antik), *Hilandarskite livčinja* (G. Georgievski).

Posljednji, treći dan simpozija održan je u Štipu, u nedelju 25. svibnja. U sekciji A održana su četiri referata: *Dve poetski tvorbi na Konstantin Bregalnički za epohalnoto delo na slovenskite prvoučitelii* (D. Šopov), *Dejnosta na Kiril i Metodija vo Makedonija* (B. Panov), *Inicijali staroslovenskih spomenika* (Lj. Vasiljev-Stefoska), *Kiril i Metodija vo tvorbite na makedonskite kopaničari* (N. Tozi). U sekciji B održana su tri referata: *Slovenskite natpisi na freskite vo Makedonija* (B. Koneski), *Paleografsko-pravopisne norme za južnoslovenske rukopise pergamentskog razdoblja* (V. Mošin), *Ekfonetska notacija u staroslovenskim rukopisima* (D. Stefanović). Nakon završenih predavanja učesnici su posjetili Bargalu-Bregalnicu, gdje se upravo vrše zamašni arheološki radovi na otkrivanju vrlo važnog i jakog ranosrednjovjekovnog kulturnog, političkog i vjerskog središta u Makedoniji.

Opća je karakteristika ovog simpozija u Skopju i Štipu: bilo je vrlo mnogo referata, koji su s različitih aspekata osvjetljavali djelo Solunske braće, od političke povijesti tadanjeg vremena, povijesti njihove makedonske i moravske misije, do proučavanja njihova jezika, literarnih djela, umjetničkih i paleografskih komponenata starih rukopisa itd. Na ovom simpoziju bio je zapažen velik broj mladih naučnih radnika, koji tek trebaju dati svoje zrele naučne priloge. Unatoč tome na simpoziju se nisu obrađivali periferni problemi. U tome je bez sumnje još jedna odlika ovoga simpozija. Dnevna štampa posvećivala je vrlo veliku pažnju održavanju ovoga simpozija u Skopju i Štipu.

Staroslavenski institut u Zagrebu bio je zainteresiran za problematiku koja se iznosila na ovom simpoziju, pa su zato i tri njegova suradnika učestvovala u radu simpozija svojim referatima (Pantelić, Grabar, Bratulić). Budući da će referati i diskusije biti štampani u zborniku koji će izdati Makedonska akademija, nismo se pobliže osvrtnali na pročitane referate i diskusije s ovog vrlo uspješnog i značajnog naučnog skupa.

J. Bratulić